

**DISTANCE LEARNING MANAGEMENT SYSTEMS AND ISSUES OF
ENSURING THE QUALITY OF EDUCATION IN THEM***Rahmonova Gulhayo Saidjon qizi**Base doctoral student**National Research Institute named after A.Avloni*

Abstract: In this article, the rationale of distance education and the main features that make it the most popular among educational systems are discussed in depth. Among the LMS systems, the MOODLE platform, which has the highest number of users, is mentioned and its most powerful features are listed. The conclusions and recommendations of the international conferences held on the problems of ensuring the quality of education in distance education were studied.

Key words: distance education, LMS, Moodle, quality of education, the problem of quality assurance in distance education.

Ochiq va masofaviy ta'lim (ODL) tizimi butun dunyo bo'ylab ta'lim tizimlaridagi ko'plab muammolarni hal qilish uchun davo sifatida to'g'ri aniqlangan. Shoshilinch ijtimoiy-iqtisodiy majburiyatlar, ta'limdagi yangi tendentsiyalar va ularning oqibatlarini haqida xalqaro jurnalda multimediali ta'lim tizimi va ta'limning globallashuvi milliy va xalqaro miqyosda masofaviy ta'limning o'sishiga yo'l ochdi deyiladi. Ta'lim barqaror rivojlanish va ijtimoiy-iqtisodiy adolat uchun demokratiyaning asosiy ustunidir. Masofaviy ta'limning mantiqiy asosi jamiyatning moliyaviy, geografik yoki vaqt cheklovlari tufayli o'z ta'lim, bilim va ko'nikmalarini oshirish imkoniyatiga ega bo'lmagan nochor qatlamlari uchun teng ta'lim imkoniyatlarini ta'minlashdan iborat edi. Ta'lim dinamik jarayon bo'lgani uchun undan jamiyatning o'zgaruvchan talablari bilan ijobiy yo'nalishda foydalanish va shu orqali xalq turmush darajasini oshirish davr talabidir.

Ta'lim tizimi, ehtimol, texnologik o'zgarishlardan ta'sirlangan tizimlar orasida eng yuqori o'rinda turadi va tubdan o'zgarishlarni boshdan kechirmoqda:

- Ta'limga bo'lgan ehtiyoj ortib bormoqda va tobora xilma-xil bo'lib bormoqda va shu bilan birga u odamlar hayoti davomida ishlatishi mumkin bo'lgan xizmatga aylanmoqda;
- O'quvchilar ko'proq moslashuvchan, shaxsiylashtirilgan va erishish oson o'rganish usullarini talab qilmoqdalar;
- O'quvchilar ma'lum bir o'rganish usuliga qaram bo'lishni xohlamaydilar;
- Klassik o'qituvchi yo'nalishidagi ta'lim o'rniga talabalarga yo'naltirilgan ta'limga ehtiyoj bor;
- O'qituvchi o'quvchilarga bilim berish o'rniga bilimga qanday erishish yo'llarini ko'rsatuvchi shaxsga aylandi;
- O'quvchilar o'zlari tanlagan vaqt va joyda va mustaqil ravishda o'rganishni tobora ko'proq talab qilmoqdalar.

Ta'lim texnologiyalari o'quvchilar va o'qituvchilarga interaktiv va hamkorlik usullaridan foydalangan holda o'rganishga yordam berish orqali ko'plab afzalliklarni taqdim etadi (Concannon, Flynn & Campbell, 2005). Xususan, internet bugungi kunda o'qituvchilarga o'qitishning barcha bosqichlarida qo'llanilishi mumkin bo'lgan ko'plab vositalar va amaliy dasturlar paketlarini taklif qilmoqda va bunday vositalar o'qitish samaradorligini oshiradi.

Masofaviy ta'lim modeli - bu o'quv predmeti yoki obyektini yetkazib berish tizimini shakllantirish (Mur va Kearsley, 2004). LMS boshqaruv, monitoring, o'rganishni kuzatish, sinovdan o'tkazish, aloqa, ro'yxatdan o'tish jarayoni va rejalashtirishni amalga oshirish orqali elektron ta'lim uchun virtual platformani taqdim etadi (West, Waddoups va Graham (2007). LMS o'qituvchilarga qulaylik yaratish uchun vaqtni tejaydigan bir qator xususiyatlarni o'z ichiga olganligini ta'kidlash zarur. LMS virtual o'quv muhiti uchun platformani ta'minlaydi. LMS ning ba'zi umumiy xususiyatlari:

<https://conferncea.org>

- ✓ o'quvchilarni ta'lim yo'nalishiga yo'naltirish;
- ✓ talabalarga bilimlarni turli shakllarda, masalan, ma'ruza, taqdimot, animatsiya, video, audio va boshqalar;
- ✓ talabalarining interaktiv ilovalarni bajarish qobiliyati, uy vazifalari va imtihonlar orqali talabalarni baholash;
- ✓ natijalarni talabalarga etkazish;
- ✓ talaba-talaba va talaba-o'qituvchi o'rtasidagi aloqa (masalan, munozara taxtasi, chat, elektron pochta va h.k.);
- ✓ ro'yxatga olish jarayonini rejalashtirish, (Kavus va Momani, 2009);
- ✓ sinf boshqaruvi (Woods, Baker & Hopper, 2004);
- ✓ talabalar, o'qituvchilar va tizim uchun yozuvlarni saqlash (ya'ni jurnallar);
- ✓ imtihonlarga kirish va natijalarni qayd etish;
- ✓ sinflarni uy vazifalarini yig'ish (Ioannou va Hannafin, 2008);
- ✓ hisobot berish (Kavus va Momani, 2009);
- ✓ talabalarni kuzatish (Harrington, Staffo va Rayt, 2006);
- ✓ talabalarining davomatlarini kuzatish;
- ✓ ta'lim vaqtlarini ko'rishlari, elektron ta'lim mazmunini onlayn tarqatish va bilim va g'oyalar almashish.

Bozorda bepul (masalan, Moodle, Claroline, ATutor va boshqalar) yoki to'lov orqali (ya'ni Blackboard, WebCT va boshqalar) olish mumkin bo'lgan ko'plab LMS tizimlari mavjud (Cavus, 2010). Moodle ochiq kodli bepul LMS tizimlari orasida eng samarali va eng mashhur LMSlardan biri bo'lib hisoblanadi.

Moodle

Modulli obyektga yo'naltirilgan dinamik ta'lim muhiti (Moodle) ochiq manbali LMS tizimlaridan biri bo'lib, tijoratda mavjud LMS tizimlari bilan raqobatlasha oladi. Yaqinda o'tkazilgan so'rov va tadqiqot shuni ko'rsatdiki, Moodle hozirda mavjud bo'lgan eng samarali va eng ko'p qo'llaniladigan ochiq manbali LMS tizimidir.

Moodle ning eng kuchli xususiyatlari:

- Bu ochiq kodli ta'limni boshqarish tizimi.
- Uni o'rnatish oson.
- Bu o'qituvchilarga onlayn darslar yaratish imkonini beradi.
- U juda keng foydalanuvchilar guruhiga ega. Buning natijasida yangi versiyalar juda tez-tez e'lon qilinadi.
- Bugungi kunda Moodle 75 xil tilda mavjud. LMS sessiyasida barcha tillar yoki faqat bitta tildan foydalanish mumkin.
- Moodle dunyoning 200 dan ortiq mamlakatlarida qo'llaniladi
- Moodle uchun litsenziya to'lovini to'lashning hojati yo'q. U General Public License (GPL) ostida ochiq manba sifatida bepul tarqatiladi. Moodle-dan foydalanadigan muassasa faqat darslarni yaratish uchun vaqt (va pul) sarflashi kerak.
- Moodle ijtimoiy konstruktiv pedagogika yondashuvi bilan ishlab chiqilgan. Bu Moodle-ni boshqa LMS tizimlaridan ajratib turadigan xususiyatlardan biridir.
- O'qituvchilar turli formatlarda tayyorlangan dars eslatmalarini osongina yuklashlari mumkin (masalan, SCORM, flash, MP3, RSS, Powerpoint, PDF, word).
- Moodle tijorat paketlari (masalan, Blackboard, WebCT) bilan raqobatlasha oladi va u katta ulushga ega ta'lim sohasi.
- U juda mashhur muassasalar tomonidan qo'llaniladi.
- Yangi funksiyalar doimiy ravishda qo'shiladi va bu o'zgartirishlar bepul tarqatiladi (masalan, blog yoki modul).
- Moodle ochiq manba paketi bo'lganligi sababli, xavfsizlik masalalari tijorat LMS paketlariga qaraganda qisqa vaqt ichida hal qilinadi.
- Moodle bepul bo'lgani uchun u tizimni sinab ko'rishi mumkin bo'lgan katta foydalanuvchi bazasiga ega.

<https://conferencea.org>

- o Moodle foydalanuvchiga asoslangan tizimdir.
Yuqoridagi ro'yxatdan ko'rinib turibdiki, Moodle'dan masofaviy ta'lim bilan shug'ullanuvchi istalgan ta'lim muassasasi hech qanday to'lovsiz, bemaolol foydalanishi mumkin.

Masofaviy ta'limning milliy va xalqaro sifat standartlariga rioya etilishini ta'minlash uchun sifatni ta'minlash va nazorat qilish mexanizmlari talab qilinadi.

2009-yil 5-7-noyabr kunlari Hindistonda o'tkazilgan "Ochiq va masofaviy ta'lim sifati kafolati" mavzusidagi 15 yillik butunjahon Xalqaro konferensiya quyidagi tadqiqot natijalariga yo'naltirilgan: an'anaviy va masofaviy ta'lim talabalarining o'quv rejasi, o'quv dasturi, kurs mazmuni va o'quv davomiyligi bir xil bo'lishiga qaramay talabalarda egallangan bilim darajalari har xil: masofaviy ta'limda past natija kuzatilgan. Bu yerda sifat kafolati asosiy masalani hal qiluvchi so'zdir. Konferensiya ilmiy kengashi xulosalarida Muammo yechimi Masofaviy ta'lim kengashi tashkil qilinishi va o'z rolini bajarishi kerak, aks holda masofaviy ta'lim tizimi ishdan chiqadi va yakuniy qurbonlar talabalar bo'ladi deb taklif va tavsiyalar berilgan.

XULOSA Ta'lim sohasida talabalar sonining kundan-kunga ortib borishi yoki kerak bo'lganda bilim olishga bo'lgan ehtiyoj va ahamiyati yangi texnologiyalardan foydalanishni zaruratga aylantirdi. Yaqinda LMSlar rivojlanayotgan va o'zgaruvchan texnologiyalarning oldingi qatorlaridan joy oldi. Shunday qilib, ta'lim muassasalari, o'qituvchilar va talabalar LMS tizimlari bo'yicha amaliy bilimga ega bo'lishlari va ulardan kechikmasdan foydalanishlari zaruriy holatga aylandi. Bu bosqich rivojlangan mamlakatlarda allaqachon boshlangan va kundan-kunga kengayishda davom etmoqda. Agar biz rivojlangan davlatlar darajasiga chiqmoqchi bo'lsak, LMS tizimlaridan kengroq foydalanishni boshlashimiz kerak. Hozirgi kunda O'zbekistonda Xalq ta'limi tizimi o'qituvchilarini malakasini oshirish masalalarida masofaviy ta'limdan keng foydalanilmoqda. Buning uchun onlinedu.uz LMS platformasi tashkil qilingan. Masofaviy ta'limning barcha imkoniyatlarini o'rinli qo'llagan holda tashkil etilgan ushbu platformada, endilikda masofaviy ta'limda ta'lim sifatini oshirish muammolari bo'yicha izlanishlar olib borilmoqda.

Adabiyotlar ro'yxati:

1. Quality Management of Learning Management Systems: A User Experience Perspective // Panagiotis Zaharias, Christopher Pappas // CURRENT ISSUES IN EMERGING ELEARNING Special Issue on MOOC Design and Delivery: Opportunities and Challenges Volume 3, Issue 1 (2016/04)
2. A Review of Distance Learning and Learning Management Systems // Mümine Kaya Keleş, Selma Ayse Özel // <https://www.researchgate.net/publication/311753469>
3. Cavus, Nadire. (2015). Distance Learning and Learning Management Systems. Procedia - Social and Behavioral Sciences. 191. 872-877. 10.1016/j.sbspro.2015.04.611.
4. Малака ошириш тизимида масофавий ва онлайн таълим // Раҳмонова Гулҳаё Саиджон қизи // DOI: <https://doi.org/10.53885/edinres.2021.18.75.024> // Образование и инновационные исследования (2021 год №4)
5. The importance of distance and online education in the process of teacher development // Gulhayo Rahmonova // O'zbekiston Milliy Universiteti Xabarlari, 2021, [1/5/2] ISSN 2181-7324
6. G. S. Rahmonova. "Malaka oshirish tizimida sifatli onlayn kurs yaratish uchun zaruriy vositalar (foundr onlayn kursi tajribalari asosida)" Science and innovation, vol. 1, no. B4, 2022, pp. 76-80. doi:10.5281/zenodo.6845412
7. Nuralievna S. N., Islamovna Z. N., Rakhimovna K. D. Prediction of Premature Outflow of amniotic fluid in Preterm pregnancy // International Journal of Psychosocial Rehabilitation. – 2020. – T. 24. – №. 5. – С. 5675-5685.
8. Shavazi N. N., Lim V. I., Shavazi N. M. Influence of threats of the preterm birth to the intra and postnatal periods of infants // Journal of Advanced Research in Dynamical and Control Systems. – 2020. – T. 12. – №. 5. – С. 210-215.